

KS. ADAM BAJER VEL BOJER

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

PRZYGOTOWANIE DO MAŁŻEŃSTWA W UJĘCIU JANA PAWŁA II I PAPIEŻA FRANCISZKA

Słowa kluczowe: przygotowanie do małżeństwa, duszpasterstwo rodzin, *Familiaris consortio*, *Amoris laetitia*

1. Wstęp. 2. Koncepcja etapów przygotowania do małżeństwa. 3. Przygotowanie dalsze – uczenie się miłości. 4. Przygotowanie bliższe – dojrzewanie miłości. 5. Przygotowanie bezpośrednie – miłość ponad wszystkim. 6. Zakończenie

1. WSTĘP

Promulgowana przez papieża Franciszka Adhortacja apostolska *Amoris laetitia*¹ stanowi owoc synodu biskupów poświęconego powołaniu i misji rodziny w Kościele i świecie współczesnym. Tematyka ta została podjęta podczas III Nadzwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (5–19 X 2014 r.), a następnie podczas XIV Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (4–25 X 2015 r.). Adhortacja ta stanowi efekt pracy drugiego synodu biskupów całkowicie poświęconego zagadnieniom rodziny. Pierwszy synod poświęcony tej tematyce został zwołany przez Jana Pawła II i obradował 26 IX–25 X 1980 r. Wówczas praca ojców synodalnych zaowocowała wydaniem przez Jana Pawła II Adhortacji *Familiaris consortio*², w której przedstawił kompleksową naukę o wspólnocie rodzinnej.

W Adhortacji *Amoris laetitia*, podobnie jak w Adhortacji *Familiaris consortio*, podjęto zagadnienie przygotowania do małżeństwa, a także duszpasterskiego prowadzenia narzeczonych i przygotowania uroczystości zaślubin oraz troski o dalsze życie młodego małżeństwa. Franciszek podejmuje temat trzech etapów przygotowania do małżeństwa, ale czyni to inaczej niż Jan Paweł II.

Niniejsze opracowanie prezentuje wynik przeprowadzonych badań dotyczących koncepcji przygotowania do małżeństwa w obu dokumentach.

¹ Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia* (19 III 2016) [dalej: AL].

² Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* (22 XI 1981) [dalej: FC].

2. KONCEPCJA ETAPÓW PRZYGOTOWANIA DO MAŁŻEŃSTWA

Jan Paweł II w *Familiaris consortio* na początku dokonał analizy sytuacji rodzin we współczesnym świecie zarówno przejawów pozytywnych, jak i negatywnych. Następnie przedstawił zamysł Boży względem małżeństwa i rodziny, zwracając szczególną uwagę na komunie osób zarówno z Bogiem, jak i w rodzinie. Na tym tle przedstawił naukę określającą zadania rodziny chrześcijańskiej, do których należą: 1) tworzenie wspólnoty osób; 2) służba życiu – przekazanie życia i wychowanie; 3) uczestnictwo w rozwoju społeczeństwa; 4) uczestnictwo w życiu i misji Kościoła. W ostatniej części adhortacji podał wskazania do pracy duszpasterstwa rodzin. Jan Paweł II stwierdził, że „działalność duszpasterska Kościoła winna być progresywna także w sensie pójścia za rodziną i towarzyszenia jej krok w krok na różnych etapach jej formacji i rozwoju”³.

Papież Jan Paweł II, zwracając uwagę na przygotowanie do małżeństwa, które „należy pojmować i urzeczywistniać jako proces stopniowy i ciągły”, wyróżnił 3 etapy: 1) przygotowanie dalsze; 2) przygotowanie bliższe; 3) przygotowanie bezpośrednie⁴. Przygotowanie dalsze rozpoczyna się w dzieciństwie i powinno rozwijać się zgodnie z mądrą pedagogią rodzinną. Na bazie przygotowania dalszego ma się opierać przygotowanie bliższe, mające szerszy zakres. Stosownie do wieku ma ono przygotować do sakramentów, zwłaszcza do sakramentu małżeństwa. Winno mieć charakter ponownego, pogłębionego poznania natury chrześcijańskiego małżeństwa. Przygotowanie bezpośrednie do sprawowania sakramentu małżeństwa powinno się odbywać w miesiącach i tygodniach poprzedzających zaślubiny⁵. Jan Paweł II podejmuje także temat samego obrzędu ślubu i towarzyszenia duszpasterskiego młodym małżonkom⁶.

Ponieważ papież Franciszek nie wprowadza nowej systematyzacji przygotowania do małżeństwa, analizy poniższe zostaną oparte na schemacie etapów wyróżnionych w *Familiaris consortio*.

3. PRZYGOTOWANIE DALSZE – UCZENIE SIĘ MIŁOŚCI

Adhortacja *Familiaris consortio* zawiera treści dotyczące przygotowania do małżeństwa w części czwartej, dotyczącej Duszpasterstwa Rodzin. Tematowi temu poświęcony jest w całości nr 66 adhortacji. Jan Paweł II, mówiąc o przygotowaniu dalszym, stwierdza, że zaczyna się ono w dzieciństwie w rodzinie i trwa przez cały

³ FC 65.

⁴ Por. FC 66; *Powołanie i misja rodziny w Kościele i świecie współczesnym. Dokumenty i komentarz. XIV Zgromadzenie Zwyczajne Synodu Biskupów*, Kraków 2016, nr 57–58; A. Sarmiento, *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, Kraków, Wydawnictwo M 2002, 194–206.

⁵ Por. P. Kulbacki, *Katechumenat przedmałżeński narzeczonych*, *Studia Pastoralne* 5 (2009), 134–136.

⁶ Por. FC 66; *Powołanie i misja rodziny...*, dz.cyt., nr 59–60; G. Pyżlak, *Przygotowanie do życia małżeńskiego i rodzinnego*, w: *Duszpasterstwo rodzin*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, 343–345.

okres dorastania. Celem mądrej pedagogii rodzinnej jest: 1) doprowadzenie do odkrycia przez dzieci samych siebie, swych cech osobowych oraz złożonej i głębokiej psychiki, własnych mocnych i słabych stron; 2) wychowanie do wartości ludzkich poprzez kształtowanie charakteru dla dobra osób i społeczeństwa – doprowadzenie do odkrycia powołania i posłannictwa małżeńskiego bez wykluczania możliwości daru z siebie w powołaniu kapłańskim i zakonnym poprzez formację duchową i katechetyczną⁷.

Jan Paweł II podejmował temat wychowania we wcześniejszych częściach adhortacji mówiących o komunii miłości w rodzinie. Dla papieża komunizm między Bogiem i ludźmi, która ostatecznie wypełnia się w Jezusie Chrystusie, znajduje swój wymowny wyraz w przymierzu oblubieńczym zawartym pomiędzy mężczyzną i kobietą⁸. Małżonkowie doświadczający łaski sakramentu małżeństwa mają za zadanie upamiętniać zbawcze dzieła Boga, świadczyć o nich wobec dzieci, wprowadzać w życie wobec siebie i wobec dzieci wymogi miłości, świadczyć o nadziei przyszłego spotkania z Chrystusem⁹. Komunizm małżeńska wynika z prawa naturalnego dotyczącego mężczyzny i kobiety, jest owocem i znakiem potrzeby głęboko ludzkiej, którą Bóg czyni doskonałą w sakramencie małżeństwa. Jest darem łaski Chrystusowej¹⁰.

Papież w Adhortacji *Familiaris consortio* mówi o komunii małżeńskiej, iż jest nierozdzielna. Wymaga tego zarówno dobro małżonków, jak i dzieci. Jan Paweł II określa nierozdzielność i wierność małżeńską jako bezcenny dar¹¹. Komunizm małżeńska jest fundamentem, na którym buduje się szersza komunizm rodziny poprzez świadectwo miłości małżeńskiej oraz wymianę wychowawczą między rodzicami i dziećmi¹². Należy zauważyć za adhortacją, że prawo i obowiązek wychowania dzieci wyklucza zastępstwo. Są one niezbywalne. Źródło tego prawa i obowiązku wypływa z miłości rodziców do dzieci i ze zrodzenia ich z miłości i do miłości. Dlatego nikt nie może zastąpić rodziców w wychowaniu dzieci. Jan Paweł II uważa, że miłość rodzicielska jest normą, która inspiruje i nadaje kierunek całej konkretnej działalności wychowawczej, ubogacając ją cennymi owocami miłości, jak czułość, stałość, dobroć, usługowość, bezinteresowność i duch ofiary¹³.

Należy zatem podkreślić, że wypełnienie zadań określonych jako przygotowanie dalsze do małżeństwa wynika z miłości oblubieńczej małżonków, obdarowanych przez Boga w sakramencie małżeństwa. Na fundamencie miłości małżeńskiej rodzice obdarowani przez Ducha Świętego są zdolni do miłości rodzicielskiej, poprzez którą kształtują człowieczeństwo swoich dzieci i przygotowują je do przyszłego życia w społeczeństwie i realizacji swojego powołania w małżeństwie, kapłaństwie czy w stanie zakonnym, wychowują swe potomstwo na chwałę Bożą¹⁴.

⁷ Por. FC 66.

⁸ Por. tamże, 12–13.

⁹ Por. tamże, 13.

¹⁰ Por. tamże, 19.

¹¹ Por. tamże, 20.

¹² Por. tamże, 21.

¹³ Por. tamże, 36.

¹⁴ Por. tamże, 38.

Nieco inaczej określa przygotowanie dalsze do małżeństwa papież Franciszek. Definiuje je jako „uczenie się miłości”. Stwierdza, że rozpoczyna się ono od chwili urodzenia i przebiega we własnej rodzinie. Zdaniem papieża własna rodzina „prawdopodobnie” najlepiej przygotowuje do pełnego i ostatecznego zobowiązania małżeńskiego. Zawarcie małżeństwa nie jest czymś, co może być improwizowane ani nie może być zawarte na podstawie krótkiego kursu poprzedzającego małżeństwo. Podobnie jak jego poprzednik wskazał na rodzinę, w której przygotowanie do małżeństwa dokonuje się od chwili urodzenia. To rodzina ma obdarzyć wszystkim, co jest potrzebne do pełnego i ostatecznego zobowiązania małżeńskiego¹⁵.

Mówiąc o przygotowaniu dalszym do małżeństwa, papież Franciszek podkreśla, że najpoważniejszym, a zarazem najpierwszym prawem rodziców, jest wychowanie dzieci. Nie wolno go traktować jedynie jako ciężaru – jest prawem istotnym i niezbywalnym, którego rodzice powinni bronić i nie wolno go im odbierać. Wszyscy inni uczestnicy procesu wychowawczego mogą działać w imieniu rodziców, ale z ich zgodą, a w pewnej mierze na ich zlecenie¹⁶. Papież Franciszek przypomniał, że Kościół jest powołany do tej współpracy przez właściwą działalność duszpasterską, poprzez pomoc w docenieniu specyficznej roli małżonków chrześcijańskich jako prawdziwych sług wychowania, kształtujących swoje dzieci i budujących Kościół¹⁷. Ojciec Święty wskazał, że bezcenne są wszystkie działania duszpasterskie zmierzające do pomocy małżonkom, by wzrastali w miłości i przeżywaniu Ewangelii w rodzinie. Wspomniał także o możliwościach odwoływania się do popularnych postaci, takich jak św. Walenty, które powinny stać się fundamentem katechezy o miłości, a nie tylko pretekstem do działalności handlowej¹⁸.

Papież Franciszek mówi o serdecznej i głębokiej radości Kościoła wynikającej ze świadectwa miłości rodzin, ich nierozzerwalności i wierności na zawsze. W swojej adhortacji przypomina, że w rodzinie, która „jest Kościołem domowym dojrzewa pierwsze doświadczenie komunii między osobami, w której odzwierciedla się dzięki łasce tajemnica Trójcy Świętej”. Stwierdza, że w rodzinie „uczymy się wytrwałości i radości pracy, miłości braterskiej, wielkodusznego przebaczenia, nawet wielokrotnego, a zwłaszcza oddawania czci Bogu przez modlitwę i ofiarę ze swego życia”¹⁹.

Porównując koncepcję przygotowania dalszego w nauczaniu Jana Pawła II i Franciszka, należy zwrócić uwagę, że obaj papieże podkreślili najpierw pierwszeństwo łaski obdarowania miłością małżonków chrześcijańskich przez Boga. Bez świadectwa miłości małżonków nie jest możliwe uczenie się miłości przez dzieci. Oba dokumenty wskazują na niezastąpioną rolę rodziców w wychowaniu dzieci i przygotowaniu ich do życia w społeczeństwie oraz podkreślają ich szczególne powołanie.

¹⁵ Por. AL 208.

¹⁶ Por. tamże, 84; K. Ostrowska, *Wychowanie do życia w rodzinie*, w: *Studium rodziny*, red. T. Rzepecki, Poznań: Oficyna Współczesna 1999, 25–30.

¹⁷ Por. AL 85.

¹⁸ Por. tamże, 208.

¹⁹ Por. tamże, 86.

4. PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE – DOJRZEWANIE MIŁOŚCI

Przygotowanie bliższe, według Jana Pawła II, ma być „jakby katechumenatem” przeżytym w stosownym wieku, przygotowującym do odnowienia życia sakramentalnego. Poprzez właściwą katechezę narzeczeni mają być przygotowani do przyjęcia sakramentu małżeństwa przeżywanego w odpowiednim usposobieniu moralnym i duchowym²⁰.

Narzeczeni mają przygotować się do życia we dwoje. W tym celu przygotowanie bliższe ma umożliwić im uzupełnienie formacji religijnej na miarę konkretnych potrzeb. Jan Paweł II podkreślił, że małżeństwo ma być ukazane jako relacja międzysobowa. Przygotowanie, zmierzające do zrozumienia na czym polega relacja międzysobowa w małżeństwie, powinno pobudzić narzeczonych do pogłębienia problematyki płciowości i odpowiedzialnego rodzicielstwa, skłonić ich do bliższego zapoznania się z właściwymi metodami wychowania dzieci oraz ułatwić im nabycie podstawowych elementów potrzebnych w uporządkowanym prowadzeniu rodziny – stała praca, mądre zarządzanie, odpowiednie środki finansowe²¹.

Przygotowanie bliższe ma być także przygotowaniem do apostolstwa rodzinnego. Ma skłonić narzeczonych do współpracy i braterstwa z innymi rodzinami, zachęcić do czynnego włączania się w stowarzyszenia, ruchy oraz inicjatywy mające na celu ludzkie i chrześcijańskie dobro rodziny²².

Koncepcja Jana Pawła II dotycząca przygotowania bliższego do małżeństwa nawiązuje do zadań rodziny wymienionych w trzeciej części dokumentu. Wymienił tam następujące zadania: tworzenie wspólnoty osób, z której wypływają następne zadania; służba życiu – przekazywanie życia i wychowanie; uczestnictwo w rozwoju społeczeństwa; uczestnictwo w życiu i misji Kościoła²³.

Papież Franciszek ukazuje cel przygotowania do sakramentu małżeństwa, odkrycie przez młodych ludzi wartości i bogactwa małżeństwa. Nie precyzuje, że chodzi tu o przygotowanie bliższe, mówi o prowadzeniu narzeczonych na drodze do małżeństwa²⁴. Narzeczeni mają mieć przede wszystkim „możliwość poznania atrakcyjności pełnej jedności”. Jedność „uwzniośla i udoskonala społeczny wymiar życia, przyznaje jej najwspanialszy sens, promuje dobro dzieci i daje im najlepsze warunki dla ich dojrzewania i wychowania”. Należy zauważyć, że papież Franciszek, podobnie jak Jan Paweł II, sprawę jedności w małżeństwie, a zatem relacji międzysobowej traktuje priorytetowo, dobro zaś dzieci ukazuje w bezpośrednim, głębokim związku jedności miłości małżeńskiej, co ma wpływ na jakość i wartość życia całego społeczeństwa. Zatem komunizm małżonków służy społeczności. Do koniecznej formacji narzeczonych,

²⁰ Por. FC 66.

²¹ Tamże, 66.

²² Tamże.

²³ Por. FC 17–64.

²⁴ Por. AL 205–216.

angażującej całą społeczność chrześcijańską, należy katecheza o znaczeniu cnót, zwłaszcza cnoty czystości, która jest „cennym warunkiem autentycznego rozwoju prawdziwej miłości międzypersonalnej”²⁵.

Papież Franciszek nie używa terminu „katechumenat”, ale mówi o zakorzenieniu przygotowania do małżeństwa w procesie inicjacji chrześcijańskiej, z zaakcentowaniem powiązania małżeństwa z chrztem oraz z innymi sakramentami²⁶. Przygotowanie narzeczonych nie może ich zniechęcić do sakramentu małżeństwa. Dlatego ma być odnowionym przepowiadaniem kerygmatu z priorytetowym potraktowaniem tych treści, które przekazywane w sposób atrakcyjny i przyjazny pomogą narzeczonym zaangażować się z wielkodusznością i wolnością w proces trwający całe życie. Ojciec Święty stwierdza, że jest to „rodzaj inicjacji do sakramentu małżeństwa”. Takie przygotowanie powinno zapewnić narzeczonym najlepszą dyspozycję do przyjęcia sakramentu i rozpoczęcia przez nich solidnego życia rodzinnego²⁷. W ten sposób papież Franciszek kontynuuje myśl swego poprzednika Jana Pawła II, mówiącego o przygotowaniu narzeczonych do odnowionego życia sakramentalnego²⁸. Ojciec Święty Franciszek ten etap przygotowania do małżeństwa określa jako „dojrzewanie miłości narzeczonych poprzez towarzyszenie wypełnione bliskością i świadectwem”²⁹.

Papież Franciszek podkreśla, że narzeczeni mają przeżyć małżeństwo jako powołanie. Udzielenie sobie sakramentu małżeństwa nie może być bowiem końcem drogi, gdyż „duszpasterstwo przedmałżeńskie i małżeńskie powinno być przede wszystkim duszpasterstwem więzi, gdzie wznoszone są elementy, które pomagają zarówno w dojrzewaniu miłości, jak i przewyciężaniu chwil trudnych”³⁰. W dojrzewaniu miłości ma pomóc pedagogika miłości, która zawiera takie elementy jak: poradnictwo dobrze zakorzenione w realiach życia, strategie zaczerpnięte z doświadczenia i poradnictwo psychologiczne obok przekazu cennych bogactw duchowych Kościoła³¹. Należy uwzględnić wrażliwość ludzi młodych. Papież mocno podkreśla, że w procesie dojrzewania miłości konieczne jest zawsze zaproponowanie młodym sakramentu pojednania, wręcz mówi „nigdy nie wolno o tym zapominać”³².

Należy zauważyć, że papież Franciszek kontynuuje i rozwija to, czego papież Jan Paweł II nauczał o praktycznym przygotowaniu młodych, obejmującym wszystkie aspekty i dziedziny życia człowieka w małżeństwie. Papież Franciszek konty-

²⁵ Por. AL 206. Zob. W. Półtawska, *Czystość przedmałżeńska*, w: *Studium rodziny*, red. T. Rzepecki, Poznań: Oficyna Współczesna 1999, 38–50; J. Bajda, *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, w: *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego*, red. E. Bogurađ, B. Bassa, K. Wolski, Łomianki: Fundacja „Pomoc Rodzinie” 1999, 32–48.

²⁶ Por. AL 206.

²⁷ Por. tamże, 207.

²⁸ Por. FC 66.

²⁹ Por. AL 208.

³⁰ Por. tamże, 211.

³¹ Por. J. Goleń, *Poradnictwo małżeńsko-rodzinne*, w: *Duszpasterstwo rodzin*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, 378–393.

³² Por. AL 211.

nuje personalistyczną myśl Jana Pawła II odnoszącą się do człowieka jako podmiotu całego działania Kościoła. Człowiek bowiem, jak i rodzina, ma być pierwszą drogą Kościoła³³.

5. PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE – MIŁOŚĆ PONAD WSZYSTKIM

Jan Paweł II przygotowanie bezpośrednie określił jako przygotowanie do sprawowania sakramentu małżeństwa. Powinno ono się odbywać w miesiącach i tygodniach poprzedzających ślub. Ma to być droga wiary analogiczna do ostatniego etapu katechumenatu – okresu oświecenia i oczyszczenia³⁴. Chodzi tu o poznanie tajemnicy Chrystusa i Kościoła, znaczenia łaski i odpowiedzialności chrześcijańskiego małżeństwa. Etap ten ma być przygotowaniem do zrozumienia sensu i czynnego udziału w liturgicznym obrzędzie sakramentu małżeństwa. Przygotowanie bezpośrednie ma być koniecznością i obowiązkiem, jednakże jego pominięcie nie może stanowić przeszkody do zawarcia małżeństwa. Jan Paweł II podkreślił, że wspólnota chrześcijańska powinna brać pełny, aktywny i odpowiedzialny udział w obrzędzie liturgicznym sakramentu małżeństwa. Stąd konieczne jest dobre przygotowanie do obrzędu ślubu nowożeńców, świadków, rodziców, przyjaciół, innych wiernych³⁵. Jan Paweł II podkreślił, że „obrzęd zaślubin jako sakramentalny akt uświęcenia – włączony w liturgię – będącą szczytem całej działalności Kościoła i źródłem, z którego wypływa cała jego moc uświęcająca – winien być w sobie ważny, godny i owocny”³⁶.

Papież Franciszek, mówiąc o przygotowaniu do przyjęcia sakramentu małżeństwa, nie posługuje się dokładnie terminologią używaną przez Jana Pawła II. Franciszek mówi o przygotowaniu bliższym i bezpośrednim w odniesieniu do osób mających już wkrótce zawrzeć związek małżeński, przygotowujących się do uroczystości zaślubin³⁷.

Przygotowanie osób, które zaręczyły się, ma prowadzić do odpowiedzialnego podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa albo o rozstaniu się przez danie im możliwości rozpoznania niezgodności lub zagrożeń³⁸. Często bowiem młodzi, idąc za pożądlivością, będąc zauroczonymi sobą, zakładając maski albo różowe okulary, uniemożliwiają realne poznanie siebie – swoich mocnych i słabych stron. Narzeczeni poprzez dialog mają wyrazić swoje oczekiwania wobec przyszłego małżeństwa, w jaki sposób rozumieją miłość, czego pragną od drugiej osoby. Mają w ten sposób „wykryć sygnały ostrzegawcze zagrożeń, na jakie relacja może na-

³³ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis* (4 III 1979), n. 14; tenże, *List do rodziny* (2 II 1994), nr 2.

³⁴ Por. P. Kulbacki, *Katechumenat przedmałżeński...*, art.cyt., 137–146.

³⁵ Por. FC 67.

³⁶ Tamże.

³⁷ Por. *Powołanie i misja rodziny...*, dz.cyt., nr 59.

³⁸ Por. AL 209.

potkać, aby przed ślubem znaleźć środki pozwalające pomyślnie stawić im czoło. Mają stawić czoła wyzwaniu, by ukazać samych siebie i nauczyć się, kim naprawdę jest druga osoba”³⁹.

Papież zauważa, że przygotowanie bliższe do ślubu koncentruje się często na zaproszeniach, strojach, weselach, które zużywają zarówno wiele środków ekonomicznych, jak też energii i radości. Zaznaczył, że priorytetem powinna być miłość narzeczonych i jej formalizacja wobec innych, przed sprawami materialnymi związanymi z organizacją wesela. Papież wzywa młodych, aby umieścili „miłość ponad wszystkim”, by byli w stanie wybrać wesele skromne i proste⁴⁰.

Papież, mówiąc o przygotowaniu celebracji liturgicznej sakramentu małżeństwa, używa terminu przygotowanie „bardziej bezpośrednie”. Podkreśla konieczność wyjaśnienia nowożeńcom sensu każdego gestu, ponieważ „w ludziach ochrzczonych słowa i gesty przekształcają się w język ukazujący wiarę”⁴¹. Czerpiąc z nauczania Jana Pawła II, stwierdza, że „ciało staje się językiem szafarzy sakramentu, świadomych tego, że w przymierzu małżeńskim mężczyzny i kobiety właśnie przez mowę ciała wyraża się i urzeczywistnia tajemnica”⁴². Franciszek podkreśla ważność głębokiego wyjaśnienia sensu słów sakramentalnych, albowiem „niekiedy narzeczeni nie postrzegają teologicznego i duchowego ciężaru zgody, która rzuca światło na znaczenie wszystkich następnych gestów”⁴³. Papież Franciszek, przypominając myśl Jana Pawła II, stwierdza, że „prokreacyjne znaczenie seksualności, język ciała i gesty miłości przeżywane w historii pary małżeńskiej stają się trwałą kontynuacją języka liturgii, a życie małżeńskie poniekąd staje się liturgią”⁴⁴. Ojciec Święty zachęca także do pogłębionego wyjaśnienia znaczenia wymienianych obrządków ślubnych lub innych znaków będących częścią obrzędu. Należy wszystko to uczynić z pomocą czytań biblijnych. W ten sposób wskazuje na rolę mistagogii sakramentu małżeństwa⁴⁵. Papież zwraca także uwagę na konieczność modlitwy narzeczonych jedno za drugie. Liturgia ślubna ma być przeżywana w „atmosferze rodzinnego i wspólnotowego świętowania”⁴⁶.

Papież Franciszek, bazując na myśli Jana Pawła II, konsekwentnie pogłębia zagadnienie bezpośredniego przygotowania do ślubu. Wyznacza priorytety w tym przygotowaniu, którymi są przede wszystkim wzajemna miłość narzeczonych oraz duchowe przygotowanie do przeżycia liturgii sakramentu małżeństwa.

³⁹ Por. tamże, 210.

⁴⁰ Por. tamże, 212.

⁴¹ Por. tamże, 213.

⁴² Tamże, 215; por. Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Città del Vaticano 1986, 452–455.

⁴³ AL 215; por. P. Kulbacki, *Liturgiczne obrzędy jubileuszu małżeństwa*, Studia Pastoralne 11 (2011), 95–97.

⁴⁴ AL 215.

⁴⁵ Por. P. Kulbacki, *Liturgia w formacji człowieka ku wolności*, Lublin: 2013, 394–401, 509–515.

⁴⁶ Por. AL 216.

6. ZAKOŃCZENIE

Przeprowadzone porównanie nauczania Jana Pawła II i Franciszka na temat przygotowania do małżeństwa wskazuje, iż Papież Franciszek, używając nieco innej terminologii, akcentuje, tak jak jego poprzednik, wymiar teologiczny i duszpasterski przygotowania. Korzystając ze wskazań swego poprzednika, zwraca uwagę, iż owo przygotowanie powinno mieć charakter mistagogiczny, a nie być zniechęcającym nupturientów wymogiem formalnym. Wskazując na Boga, który, będąc Miłością, pierwszy obdarowuje miłością, Franciszek pogłębia personalistyczną myśl Jana Pawła II. W celu podkreślenia wagi przyszłej komunii małżeńskiej papież Franciszek używa następujących obrazowych terminów dotyczących etapów przygotowania do małżeństwa: „uczenie się miłości” (niezastąpiona rola rodziców), „dojrzewanie miłości” (zapewnia narzeczoną najlepszą dyspozycję do przyjęcia sakramentu i rozpoczęcia przez nich solidnego życia rodzinnego) i „miłość ponad wszystkim” (priorytetami są wzajemna miłość narzeczonych i duchowe przygotowanie do przeżycia liturgii sakramentu małżeństwa). Analiza ukazuje ciągłość koncepcji pastoralnej ukazanej w obu badanych dokumentach.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* (22 XI 1981)
 Jan Paweł II, *List do rodzin* (2 II 1994).
 Jan Paweł II, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Città del Vaticano 1986.
 Franciszek, Adhortacja *Amoris laetitia* (19 III 2016)
Powołanie i misja rodziny w Kościele i świecie współczesnym. Dokumenty i komentarz. XIV Zgromadzenie Zwyczajne Synodu Biskupów, Kraków 2016.

Literatura

- Bajda J., *Powołanie chrześcijańskie a moralność małżeńska*, w: *Posługa spowiedników w realizacji powołania małżeńskiego*, red. E. Bogurad, B. Bassa, K. Wolski, Łomianki 1999, 32–48.
 Goleń J., *Poradnictwo małżeńsko-rodzinne*, w: *Duszpasterstwo rodzin*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, 378–393.
 Kulbacki P., *Katechumenat przedmałżeński narzeczonych*, *Studia Pastoralne* 5 (2009), 134–136.
 Kulbacki P., *Liturgia w formacji człowieka ku wolności*, Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia 2013.
 Kulbacki P., *Liturgiczne obrzędy jubileuszu małżeństwa*, *Studia Pastoralne* 11 (2011), 95–97.
 Ostrowska K., *Wychowanie do życia w rodzinie*, w: *Studium rodziny*, red. T. Rzepecki, Poznań: Oficyna Współczesna 1999, 25–30.
 Półtawska W., *Czystość przedmałżeńska*, w: *Studium rodziny*, red. T. Rzepecki, Poznań: Oficyna Współczesna 1999, 38–50.
 Pyżlak G., *Przygotowanie do życia małżeńskiego i rodzinnego*, w: *Duszpasterstwo rodzin*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin: Wydawnictwo Bobus Liber 2013, 343–345.
 Sarmiento A., *Małżeństwo chrześcijańskie. Podręcznik teologii małżeństwa i rodziny*, Kraków, Wydawnictwo M 2002.

PREPARATION FOR MARRIAGE AS FOUND IN JOHN PAUL II AND POPE FRANCIS TEACHING

Summary

The article compares the teaching contained in the exhortation of John Paul II entitled *Familiaris consortio* and the exhortation of Pope Francis entitled *Amoris laetitia*. The subject taken for the comparison is preparation for marriage. The analysis of both exhortations has shown that Pope Francis uses a slightly different terminology regarding the same stages of formation. Francis uses the following rich images concerning the stages of preparation for marriage: “education of love”, “maturation of love” and “superiority of love”. Francis deepens the personalistic thought of John Paul II. The analysis shows the continuity of the pastoral concept present in both examined documents.

Key words: preparation for marriage, pastoral care of families, *Familiaris consortio*, *Amoris laetitia*

Nota o Autorze

Ksiądz Adam BAJER vel BOJER – prezbiter archidiecezji łódzkiej, magister teologii, absolwent Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, aktualnie doktorant na Wydziale Teologicznym w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II.